

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-558-7-55>

THE ROLE OF INTERNATIONAL ORGANIZATIONS IN CREATING A SYSTEM OF INTERNATIONAL STANDARDS IN THE SPHERE OF EDUCATION

РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У СТВОРЕННІ СИСТЕМИ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ У СФЕРІ ОСВІТИ

Kunts S. V.

*Postgraduate Student at the
Department of International and
European Law,
State Non-Profit Enterprise "State
University "Kyiv Aviation Institute"
Kyiv, Ukraine*

Кунц С. В.

*аспірант кафедри міжнародного
та європейського права,
Державне некомерційне
підприємство «Державний
університет «Київський авіаційний
інститут»
м. Київ, Україна*

Освіта є ключовим чинником розвитку особистості, суспільства й держави, адже саме через неї забезпечується відтворення культурних і наукових надбань, формування людського капіталу та інтеграція особи у глобальний простір. Право на освіту визнано фундаментальним правом людини і закріплено в численних міжнародних документах – від Загальної декларації прав людини 1948 р. до спеціалізованих актів ООН, ЮНЕСКО, Ради Європи та ЄС.

Сучасні виклики – глобалізація, посилена міжнародна мобільність, цифровізація освітніх процесів, війни й гуманітарні кризи – доводять, що держави самостійно неспроможні забезпечити належний рівень гарантій цього права. Відтак саме міжнародні організації відіграють провідну роль у виробленні універсальних стандартів, які уніфікують базові вимоги та створюють можливість гармонізованого розвитку освітніх систем.

Проблема дослідження. Попри значний доробок міжнародних організацій, існує низка проблем, які перешкоджають повноцінному функціонуванню системи міжнародних стандартів у сфері освіти. А. Барреро наголошує, що декларативність багатьох міжнародних актів призводить до їх вибіркової імплементації на національному рівні. С. Чорна вказує на відсутність єдиних механізмів моніторингу виконання освітніх стандартів, що знижує їхню ефективність. L. Zabolotna підкреслює, що в умовах збройних конфліктів та масових міграцій держави часто не спроможні забезпечити навіть мінімальні гарантії доступу до освіти. Donnelly та Whelan додають, що міжнародні

стандарти нерідко тлумачаться урядами у власних політичних інтересах, що суперечить їхній універсальній природі.

Для України проблема реалізації міжнародних стандартів особливо гостра. Війна спричинила руйнування інфраструктури, масштабні переміщення населення, а отже – необхідність адаптації освітньої системи до кризових умов. Водночас євроінтеграційний курс вимагає гармонізації з інструментами Європейського простору вищої освіти та виконання міжнародних зобов'язань.

Метою є аналіз ролі міжнародних організацій у формуванні міжнародних стандартів у сфері освіти та оцінка їхнього впливу на розвиток освітніх систем і правових механізмів держав.

Завдання:

- охарактеризувати діяльність ООН та ЮНЕСКО як базових інституцій у сфері освіти;
- дослідити внесок Ради Європи та практики ЄСПЛ у закріплення стандартів;
- проаналізувати політику ЄС та Болонського процесу у формуванні регіональних стандартів;
- виявити специфіку взаємодії міжнародних організацій з Україною;
- визначити проблеми імплементації стандартів і запропонувати шляхи їх подолання.

1. ООН та ЮНЕСКО

ООН заклала підвалини правового регулювання права на освіту у Загальній декларації прав людини (1948) та МПЕСКП (1966). ЮНЕСКО стала головним спеціалізованим органом у сфері освіти, ухваливши Конвенцію проти дискримінації в освіті (1960), низку рекомендацій щодо вищої та технічної освіти, а також концепцію навчання впродовж життя. Важливим внеском ЮНЕСКО є розробка моделі «4А» (доступність, прийнятність, адаптивність, якість), яка стала основою сучасних міжнародних освітніх стандартів.

2. Рада Європи

Рада Європи інтегрувала право на освіту у статтю 2 Протоколу № 1 до ЄКПЛ. Найбільший вплив має практика ЄСПЛ, яка тлумачить позитивні зобов'язання держав у цій сфері (справи «Лейла Шахін проти Туреччини», «Кьелдсен проти Данії»). Крім того, Лісабонська конвенція (1997) створила основу для взаємного визнання кваліфікацій у європейському регіоні. Вона стала ключовим документом Болонського процесу та забезпечила можливість академічної мобільності.

3. Європейський Союз

ЄС формує політику в межах Європейського простору вищої освіти. Болонський процес, система ECTS, стандарти ESG створюють інструменти для прозорості, мобільності та якості освіти. Для України

важливим є положення Угоди про асоціацію, що передбачає узгодження національного законодавства з освітніми стандартами ЄС. ЄС також активно фінансує програми Erasmus+ і Horizon Europe, що сприяють академічній мобільності українських студентів і викладачів.

4. Взаємодія з Україною

В умовах війни міжнародні організації стали ключовими партнерами України у сфері освіти. ЮНІСЕФ забезпечує доступ дітей до дистанційного навчання та психологічну підтримку, ЮНЕСКО надає гранти на відновлення освітньої інфраструктури, а Рада Європи та ЄС – технічну та консультативну допомогу у реформуванні освітнього законодавства. Ця співпраця дозволяє поєднати короткострокові кризові заходи з довгостроковими реформами та євроінтеграційними пріоритетами.

Міжнародні організації виступають ключовими творцями і координаторами системи міжнародних стандартів у сфері освіти. ООН та ЮНЕСКО заклали універсальні принципи, що визначають зміст права на освіту, Рада Європи забезпечила їх регіональне закріплення через практику ЄСПЛ і договори, а ЄС створив інституційні механізми гармонізації та інтеграції освітніх систем. Для України співпраця з цими організаціями є визначальною у світлі євроінтеграції та відновлення після війни. Реалізація міжнародних стандартів у сфері освіти дозволить створити більш стійку, інклюзивну та якісну освітню систему, яка відповідатиме як внутрішнім викликам, так і глобальним тенденціям.

Література:

1. Загальна декларація прав людини, 1948.
2. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права, 1966.
3. Конвенція проти дискримінації в освіті (ЮНЕСКО), 1960.
4. Конвенція про права дитини, 1989.
5. Протокол №1 до ЄКПЛ, 1952.
6. Лісабонська конвенція про визнання кваліфікацій, 1997.
7. UNESCO. Right to Education: Normative Framework. – Paris, 2019.
8. Donnelly J., Whelan D. International Human Rights. – Boulder, 2020.
9. Заболотна Л. В. Міжнародно-правове забезпечення права на освіту. – К., 2021.
10. Якушина О. С. Міжнародні стандарти освіти: широке і вузьке тлумачення. – Одеса, 2020.
11. Chorna S. International standards of human rights protection. – Kharkiv, 2020.
12. Thomas H. The 4A Scheme of the Right to Education. – UNESCO, 2001.